

Strategi för Norbergs kommuns folkhälsöarbete 2022-2026.

Fastställd av kommunfullmäktige 2022-02-28, § 30

Diarienummer: NBGK 2020/0111

Vision, Tillsammans för Norberg 2030 och Agenda 2030

Norberg kommuns vision är: - *den växande kommunen som är tillgänglig, trygg och utvecklande för alla. Mångfald är den självklara drivkraften för tillväxt och hållbar utveckling.*

Folkhälsoarbete handlar om att förebygga negativa mönster i befolkningens hälsotillstånd och främja hälsa. Målet är också att arbetet ska leda till en ökad jämlikhet i hälsa. En viktig grundläggande förutsättning för hållbar utveckling. Syftet med Strategi för Norberg kommuns folkhälsoarbete är att införa ett systematiskt och långsiktigt folkhälsoarbete. På så sätt förstärks utvecklingen av ett hållbart samhälle och en god folkhälsa.

Kommunfullmäktige i Norbergs kommun har i *Tillsammans för Norberg 2030* pekat ut sex strategiska områden som är av särskild betydelse under mandatperioden 2018-2022. Samtliga sex områden påverkar och bidrar till utvecklingen av livsvillkoren och därmed hälsoutvecklingen i Norberg.

Hälsan i befolkningen har en koppling till mål 1,3,4,5,8,10,11 i agenda 2030 och en indirekt koppling till samtliga 17 globala mål. Sveriges folkhälsopolitiska målområden lyfter jämlikhet som ett övergripande fokus, med målet: *”Att skapa sambälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa för hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation”.*

Samtliga folkhälsomål är viktiga och har påverkan gällande goda levnadsvanor. Den nationella och regionala folkhälsopolitikens målområden har tagit fasta på de livsområden som är mest betydande för en god och jämlik hälsa. Utifrån dessa prioriterar Norbergs kommun fem fokusområden;

- *Föräldraskapsstöd*
- *Hälsofrämjande skola*
- *Arbete, arbetsförutsättningar och arbetsmiljö*
- *Meningsfull fritid*
- *Hälsofrämjande och trygga närmiljöer.*

För att uppnå syftet med strategin fångas verksamheter upp under varje fokusområde, de verksamheterna har potential att utvecklas i en riktning som överensstämmer med folkhälsomålen men även *Tillsammans för Norberg 2030*. Genom ett verksamhetsnära perspektiv i både strategin och dess uppföljning implementeras ett långsiktigt och systematiskt folkhälsoarbete i kommunen.

Lokala Förutsättningar

Koppling kan göras mellan skillnader i utbildning, försörjning, boende och hur hälsan utvecklas genom livet. Idag finns en ojämlikhet i barns uppväxtvillkor och hälsa, en ojämlikhet som startar redan under fosterstadiet och som fortsätter under livets gång. Liv och hälsa ung visar att 68 % av killar och endast 54 % av tjejer uppskattar sitt mående som bra eller mycket bra.

Undersökningen Liv Hälsa visar att det allmänna hälsotillståndet bland vuxna kvinnor i Norberg är något lägre än i länet som helhet (54%) och allmänna hälsan bland män i Norberg är på samma nivå som för män i länet. (70%)

Föräldraskap, barn och utbildning

Det finns förhållanden i Västmanland och Norberg som indikerar en ökad utsatthet för vissa grupper, därför blir aktörer som kommer i kontakt med vårdnadshavare av särskild betydelse för att minska ojämlikhet redan i det tidiga livet. I Norbergs kommun finns idag flera aktörer som arbetar med vårdnadshavare, såsom Familjecentralen Lärkan, Familjefokuserade hembesök och satsningar via biblioteket som till exempel *Bokstart*. Familjestödjarna jobbar för att erbjuda stöd till de vårdnadshavare som är i behov av det. I den regionala undersökningen *liv och hälsa ung 2020* fastslås att skoltrivseln minskat både nationellt och regionalt. Av killar i årskurs 9 upplever 36 % att de har studier på lektionerna och bland tjejer i årskurs 9 är det endast 25 %.

Elevråd/kamratstödjarna i Norberg genomför trygghetsvandringar under läsåret. På Källskolan genomförs *Puls* – fysisk aktivitet på morgonen inför skoldagen två gånger i veckan, Centralskolan har testat yoga och mindfulness som aktivitet. Elevhälsoteamen i Norbergs kommun arbetar utifrån verksamhetsplan och likabehandlingsplan, förebyggande arbete och snabba åtgärder.

Arbetslivet

Det finns tydliga skillnader i arbetsmiljörelaterade frågor i Västmanland. Arbetslöshet och arbetsrelaterad ohälsa är kostsamt, inte bara i form av minskade skatteintäkter utan även i form av ökade kostnader för ohälsan som följer. Kostnaderna och effekter på hälsa och livsvillkor för den som är arbetslös stannar inte där, utan kan också innebära konsekvenser för barn och unga i familjer där arbetslöshet finns. Norbergs kommun jobbar med kompetensförsörjning genom näringslivsarbetet. Personer som befinner sig utanför arbetsmarknaden kan anvisas via individ- och familjeomsorgen till olika insatser, såsom samordningsteamet i Norra Västmanland, stödcoach eller arbetsmarknadsenheten.

Fritid och levnadsvanor

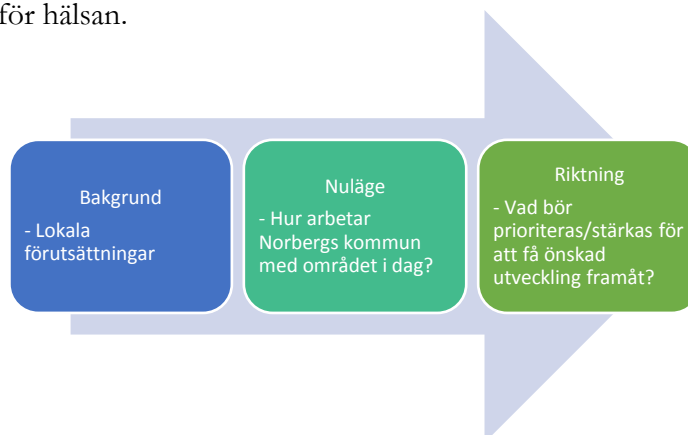
Individens levnadsvanor skiljer sig åt beroende på deras sociala miljö, utbildningsnivå och ekonomiska förutsättningar. Det är särskilt bekymmersamt att föreningsidrottandet skiljer sig avsevärt mellan de unga i länet, utifrån föräldrarnas socioekonomiska situation. I Norbergs kommun erbjuds många organiserade aktiviteter. Bibliotekets verksamhet riktar sig till alla invånare i kommunen och Fritidsgården *Unkans* verksamhet riktar sig till ungdomar som går i årskurs sju till och med att de fyllt 16 år. 2021 års verksamhet bygger på rörelse med inslag av kulturella aktiviteter.

Närmiljö

Norbergs kommun har en bostadsmarknad i balans, och i jämförelsen med andra kommuner har Norberg en låg andel allmännyttigt ägda bostäder. Kommunen har ett begränsat handlingsutrymme vad det gäller bostadsförsörjning, även rumslig segregation är en fråga som sträcker sig över kommungränser. För personer som behöver stöd kring sitt boende jobbar Norbergs kommun med insatsen boendestöd.

Strategi för folkhälsoarbetet i Norbergs kommun

Strategin ska utgöra en grund för ett långsiktigt och hållbart arbete för att främja folkhälsan. I dokumentet beskrivs fem fokusområden som är viktiga att förvaltningen arbetar med för att nå en bättre folkhälsa i vår kommun. Genom att arbeta med fokusområdena samverkar olika aktörer tvärasektoriellt - vilket också är grunden i folkhälsoarbete. Alla behöver samverka för att påverka de faktorer som har betydelse för hälsan.

Föräldraskapsstöd

Föräldraskapsstöd är ett brett begrepp som innefattar insatser, aktiviteter och verksamheter som stärker föräldraförmågan och relationen mellan förälder och barn. Barns relationer till sina vårdnadshavare har en stor betydelse för både den psykiska och fysiska hälsan, under hela livet. För att minska och motverka skillnader och främja hälsa hos barn och deras familjer i tidiga livet behöver insatser riktas till att:

Utveckla familjecentralen

Familjecentraler- eller liknande verksamheter som arbetar familjecentrerat- är exempel på hälsofrämjande aktörer som kan minska skillnader i uppväxtvillkor och hälsa. Familjecentralen Lärkan ska vara en hälsofrämjande plats för barn och föräldrar i Norberg. Genom deras verksamhet kan fler föräldrar stärkas i sin föräldraförmåga och när Lärkan samverkar med olika aktörer får verksamheten en ännu större spridning. Familjecentralen Lärkan är också en bra arena för ett aktivt språkstödjande arbete genom samverkan med kommunens bibliotekspedagog.

Nå fler vårdnadshavare

Vårdnadshavare i Norbergs kommun ska ha tillgång till stödjande insatser. Fler kontaktvägar uppnås genom familjestödjarnas samverkan med olika aktörer och deltagande i olika forum. Via föräldramöten eller fritidsgården skapas kontakter med vårdnadshavare till barn i olika åldrar. Detta främjar föräldraskap hos de som inte aktivt söker upp familjestödet. Genom olika former av föräldrastöd exempelvis via internet ökar tillgängligheten för vårdnadshavarna och fler har möjlighet att grundlägga ett gott samspel mellan föräldrar och barn.

Läsfrämjande insatser

Forskning visar att det går att påverka vårdnadshavares interaktion och kvaliteten på den stimulans barnet får i hemmet, bland annat genom information till vårdnadshavare om hur viktiga dessa delar är för barns språkutveckling. Att vidareutveckla våra läsfrämjande insatser, bland annat genom samverkan med aktörer som kommer i kontakt med vårdnadshavare, skapas både nya mottagare men också nya arenor för det läsfrämjande arbetet i kommunen.

Hälsofrämjande skola

Det finns ett starkt samband mellan utbildningsnivå och hälsa.

Skolan når alla barn och unga och har därmed en grundläggande roll i arbetet för en god och jämlik hälsa, både i sin roll som ansvarig för utbildning, och som plattform för ett hälsofrämjande arbete. Arbetet med en hälsofrämjande skola handlar om att skapa en miljö i skolan som främjar och bevarar såväl hälsa som lärande genom:

Rörelse

Fysisk aktivitet förbättrar barn och ungas inlärningsförmåga och koncentrationsförmåga vilket i sin tur leder till bättre skolresultat och ökad studiero. På skolorna i Norbergs kommun jobbas en lösning fram gällande rastvärdar- som ansvarar för aktiviteter på rasterna, samt elevvärdar för de äldre eleverna. Insatser som bidrar till att öka barns fysiska aktivitet och trygghet. Källskolan deltar i en rörelsesatsning via RF SISU, där även föreningar integreras.

Elevhälsoteam

Elevhälsoarbetet prioriteras och utifrån Norbergs elevhälsoplaner finns en stabil gemensam plattform för elevhälsoarbetet. Förutsättningarna för att nå goda skolresultat ökar och det hälsofrämjande arbetet stärker elevernas fysiska, psykiska och sociala välbefinnande. Genom elevenkäternas resultat framkommer utmaningar som fångas upp i elevhälsoteamets förebyggande arbete. Elevhälsoteamet genomför samtal riktade till de olika årskurserna med hälsofokus såsom kost, skärmvanor och liknande samt för dialog med eleverna kring elevenkäterna och hur kommunen och skolledningen jobbar med resultaten för ökad delaktighet.

Främja skolnärvaro

När fler instanser samverkar kring barn och unga ökar chanserna att upptäcka och förebygga en problematisk skolfrånvaro. Det finns flera välfungerande forum för systematisk samverkan. Bland annat mellan, skola, socialtjänst, fritidsgården och polisen. Trygghetsvandringarna är ett forum för förslag på åtgärder i skolmiljön utifrån elevernas perspektiv, och kan kopplas samman till resultaten av elevenkäterna. Det skapas även delaktighet kring insatser för ökad skolnärvaro genom trygghetsvandringar och samråd med elevråd eller kommunens ungdomsråd.

Arbete, arbetsförutsättningar och arbetsmiljö

Det finns ett ömsesidigt samband mellan arbete och hälsa.

Sysselsättning och ekonomisk trygghet är viktigt för hälsan, och för de allra flesta är arbete den primära källan till inkomster.

Arbetsgivare

Människor som arbetar har i allmänhet bättre hälsa än de som inte arbetar, men det beror inte alltid på att arbetet är hälsosamt. Systematiskt arbetsmiljöarbete gynnar alla och bidrar till att fler bevarar sin arbetsförmåga så att de både vill och kan arbeta längre. En god arbetsmiljö och trygghet i arbetlivet kan säkra kompetensförsörjningen inom bland annat välfärden.

Jämställdhetsarbetet fortsätter, för att minska kvinnors och mäns olika arbetsvillkor och kommunen arbetar med statistik kring högst antal sjukdagar inom olika yrken genom näringslivsarbetet. Minskade sjukrivningar, men även det suicidpreventiva arbetet gynnas av öppna och inkluderande arbetsplatser, där det går att prata om psykisk hälsa och ohälsa.

Vägar till arbete

Insatser riktas mot- och motsvarar olika människors behov och förutsättningar. Kommunen arbetar aktivt för att motverka diskriminering och minska inträdeshinder, för att underlätta för

konkurrenssvaga grupper att ta sig in på arbetsmarknaden. För dem utanför arbetsmarknaden samverkar arbetsmarknadsenheten med många olika instanser exempelvis kurator, vårdcentralen, Arbetsförmedlingen, skuld- och budgetrådgivning vilket är positivt. De jobbar även med hälsofrågor och individens egenansvar. I kombinationen av samverkan och kunskap kring hälsofrågor skapas en stadig grund för att ta sig in på arbetsmarknaden. Samverkan kring bedömningen av individens arbetsförmåga bidrar till att individen hamnar i rätt insats utifrån behov.

Vuxenutbildning

Norbergs kommun arbetar för att höja utbildningsnivån generellt i kommunen. Där framför allt gymnasienivå är viktigt. Genom att höja utbildningsnivån förebyggs en eventuell framtida arbetslöshet och kompetensförsörjningen främjas. Norbergs kommun ingår genom vuxenutbildningen i en satsning kring framtidens vägledning och arbetsmarknad, där kompetenshöjande insatser förväntas generera en ökad kunskap om arbetsmarknaden och förstärka samverkan mellan utbildning och arbetsmarknad. Detta kan förbygga den matchningsproblematik som finns på arbetsmarknaden. Det är viktigt att det finns olika alternativ till att fullfölja en utbildning, exempelvis genom Komvux eller folkhögskola.

Meningsfull fritid

Vi behöver stötta en hälsosam livsstil genom att förbättra och utveckla kulturella och sociala mötesplatser, ge information om vad som kan påverka vår hälsa, och skapa förutsättningar för människor att göra hälsofrämjande val.

Tillgänglig fritid

Biblioteket har en målsättning att vara den självklara platsen för läsning, upplevelser, inspiration, information, lyssnande, intryck, möten och dialog. Genom att erbjuda både verksamhet på plats och digitalt når biblioteket ut till många av kommunens invånare. Ungdomsgården i Norberg är kostnadsfri och är på så vis en plats där ungdomarna får ta del av både kulturell och idrottslig verksamhet oavsett ekonomiska förutsättningar där det finns vuxna som lyssnar och som kan fånga upp individer som mår dåligt i tidigt skede. När dessa verksamheter samverkar med föreningslivet tillgängliggörs- och ökas bredden av fritids- och kulturupplevelser i Norberg vilket är viktigt ur ett folkhälsoperspektiv. Med fritidsbanken skapas stora möjligheter till spontanidrottande hos kommunens invånare och genom samverkan med föreningslivet fångas intressen upp och trösklarna in i föreningslivet minskar.

Utvecklad samverkan med föreningslivet

En viktig grundsten är ett fungerade samarbete mellan kommunen och föreningslivet, för att tillvarata föreningarnas möjligheter att erbjuda fritidsmöjligheter och andra sociala sammanhang till kommunens alla invånare. Ett av Norberg kommuns kännetecken är det stora antalet föreningar, för allt från idrott till kultur och som aktiverar samt stimulerar livet i kommunen. Samverkan mellan kommunen, näringslivet och ideella föreningar är därför av stor betydelse för folkhälsoarbetet. Utifrån det faktum att föreningsidrottandet skiljer sig avsevärt mellan unga i länet utifrån både socioekonomiska faktorer, funktionsnedsättning, sexuell läggning och födelse land finns stor potential i att arbeta med mer inkluderande idrott.

Levnadsvanor

Norbergs kommun har under strategiperioden även en implementerad strategi för det förebyggande ANDT(S)-arbetet. Det förebyggande ANDT(S)-arbetet innebär att insatser på området kan bidra både till mål gällande ANDT(S) och till målen med kommunens folkhälsoarbete.

Hälsofrämjande och trygga närmiljöer

Med ett jämlikt hälsoperspektiv inom samhällsplanering kan förändringar åstadkommas som påverkar människors levnadsvillkor och minskar ojämlikhet i hälsa. Förutom boendet och närmiljöns direkta hälsoeffekter har bostadens läge och individens rumsliga plats påverkan på livsförutsättningarna i livets alla skeenden. Att ha tillgång till en god bostad i ett område som ger förutsättningar för social gemenskap bidrar till trygghet, tillit och en god och jämlik hälsa. Kommunen ska arbeta för att skapa hälsofrämjande fysiska, psykiska och sociala miljöer, genom:

Samhällsplanering

Aktörer inom samhällsplanering har en viktig roll att planera för miljöer som underlättar hälsosamma val. Vid framtagande av detaljplaner ska de innehålla förslag som tar hänsyn till att det ska vara enkelt, men också attraktivt att gå eller cykla istället för att ta bilen. Det ska finnas tillgång till natur eller parkytor och även buller, vibrationer och störande ljud ska tas i beaktande.

Folkhälsoperspektiv i Projektgrupper

Kommunen jobbar med frågor som rör trygga boende och närmiljöer genom det lokala brottsförebyggande rådet och vid projekt eller nybyggnationer tillsätts projektgrupper. Att lyfta in folkhälsoperspektivet i dessa grupper bidrar till en hälsofrämjande miljö för Norbergs invånare.

Uppföljning och revidering

Norbergs kommuns strategi för folkhälsoarbetet gäller under perioden 2022-2026

Vid uppföljning eller utvärdering är det viktigt att ha i åtanke att effekterna av folkhälsoarbete är långsiktiga. Utvärdering och analys av folkhälsoarbetet genomförs efter strategiperiodens slut inför framtagandet av en ny strategi. Utvärderingen ska svara på frågan om arbetet med de fem fokusområdena har haft önskad effekt.

Till Norbergs kommuns strategi för folkhälsoarbetet 2022-2026 kopplas en handlingsplan för samma period. Handlingsplanen revideras en gång under strategiperioden, i samband med resultatet av undersökningen liv och hälsa ung. I handlingsplanen listas konkreta verksamhetsinsatser. Vilka insatser som ska genomföras under vilket verksamhetsår fastställs i kommunstyrelsens strategiska verksamhetsplan. I kommunstyrelsens strategiska verksamhetsplan fördelas också insatserna under förvaltningens sektorer, för att tydliggöra var ansvaret för utförandet av insatsen ligger.

Uppföljning av handlingsplanens insatser görs genom uppföljning av kommunstyrelsens strategiska verksamhetsplan för respektive verksamhetsår.